

Collectief leren van professionals zorg en strafrecht

Betekenisvol interdisciplinair samenwerken bij huiselijk geweld*

Sietske Dijkstra

1 Introductie

Zorgvuldig Selectief Maatwerk (ZSM) ontstond in 2011 als een nieuwe werkwijze in de strafrechtsketen naar veelvoorkomende criminaliteit. Het bracht de samenwerking in de strafrechtsketen in een stroomversnelling. Ketenspartners werken sindsdien niet na elkaar maar naast elkaar en dit bekort de doorlooptijd. De domeinen zorg en veiligheid zijn bovendien door de contextgerichte benadering beter gaan samenwerken.¹ ZSM staat behalve voor zo snel mogelijk ook voor zo slim, selectief, samenwerkingsgericht en samenlevingsgericht mogelijk een zaak afdoen die in het strafrecht binnenkomt. Na verloop van tijd bleek dat een aantal ernstiger of complexere zaken die in de strafrechtsketen bij ZSM binnenkomen, niet altijd goed binnen de vaste termijn van zes uur kunnen worden afgehandeld. De pragmatische focus op 'snel afdoen' past niet goed bij delicten die juist vragen om inhoudelijke verdieping en een minder strak keurslijf in de tijd.² Vanuit de ambitie om voor kwetsbare slachtoffers en verdachten betekenisvol te werken en meer tijd te nemen om maatwerk te leveren, vond van februari 2016 tot december 2016 een experimentele pilot plaats in de vorm van drie leerateliers Verdiepingsomgeving Jeugd, Gezin en Zeden. Deze leerateliers waren bedoeld als stimulators voor interdisciplinaire samenwerking van professionals op de werkvloer. Aan de hand van casuïstiek wilden professionals gezamenlijk leren. De leerateliers richtten zich inhoudelijk vooral op jeugddelinquentie en huiselijk geweld waarbij kinderen of jongeren betrokken zijn, met het doel de veiligheid en veerkracht van kwetsbare ouders, slachtoffers en belangrijke derden te versterken. De leerateliers vonden plaats in Noord-Holland (Haarlem), Limburg (Maastricht)³ en Midden-

* Dr. Sietske Dijkstra is als senior onderzoeker verbonden aan het KSI van de Hogeschool Utrecht en werkzaam als onderzoeker, adviseur en docent bij Bureau Dijkstra (www.sietske-dijkstra.nl). Zij dankt haar co-onderzoekers Lous Krechtig en Anneke Menger voor de samenwerking in dit project.

1 A. Menger & L. Krechtig, 'Werkplaatsen ZSM: samenwerken bij betekenisvol sanctioneren', *PROCES* 2016, 4, p. 21-33.

2 Werkplan ketenwerkgroep Contextgericht werken, concept 2.0, maart 2015.

3 Leeratelier ZSM Contextgericht Limburg, *Van denken in afdoeningen naar doen wat nodig is*, eindverslag versie 4.0, 2 augustus 2016.

Nederland (Utrecht).⁴ De vaste ZSM-partners Openbaar Ministerie (OM), politie, 3RO, Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland (SHN) – zijn voor deze verdiepingsslag in de leerateliers aangevuld met andere partners, zoals Halt en Veilig Thuis.⁵ Soms deden ook maatschappelijke opvang, de William SchrikkerGroep en het Veiligheidshuis mee.

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI) van de Hogeschool Utrecht bood ondersteuning tijdens de leerateliers en rapporteerde over wat de professionals geleerd hadden van de afzonderlijke leerateliers.⁶ Sluitsteen was een kort overkoepelend reflectieverslag dat een aantal kernthema's bespreekt en negen aanbevelingen bevat.⁷ Het lectoraat 'Werken in een justitieel kader' had al de nodige ervaring opgedaan met onderzoek naar de innovatieve ZSM-praktijk.⁸ In het project van de leerateliers waren ondergetekende en collega Lous Krechtig als coaches en onderzoekers betrokken bij het zoek- en ontwikkelproces en onderzochten ze wat professionals leerden. Naast observaties bij de casuïstiekbesprekingen en *coaching on the job* hielden de onderzoekers in 2016 in totaal 31 korte interviews, droegen ze bij aan reflectiebijeenkomsten en evaluaties, informeerden ze de landelijke ketenwerkgroep Contextgericht werken en hielden ze vier reflecterende gesprekken met de opdrachtgever.⁹

In dit artikel is de kernvraag hoe in de leerateliers werd omgegaan met huiselijk-geweldzaken, waarbij de leerateliers beschouwd worden als een experimenteer-ruimte voor collectief leren van professionals in de keten van zorg en strafrecht. Eerst schets ik de context en achtergrond van de leerateliers en bespreek ik de randvoorwaarden. Daarna ga ik in op drie in de leerateliers besproken casussen,¹⁰ met een korte reflectie. Tussen de casussen door bespreek ik het versterken van de kennispositie en het spelen met tijd als leeropbrengst. Aan het eind wordt een reflectie gegeven op de aanpak van huiselijk geweld en trek ik enkele conclusies

4 Het derde leeratelier in Utrecht vond twee keer per week plaats in aansluiting op ZSM; de leerateliers in Maastricht en Haarlem waren voltijds voor een periode van acht en negen weken.

5 Model samenwerkingsafspraken VT-Politie-OM (2015), zie https://vng.nl/files/vng/20150707_model_samenwerkingsafspraken_vt_politie_en_om.pdf.

6 S. Dijkstra, L. Krechtig & A. Menger, *Leerateliers Verdiepingsomgeving ZSM Jeugd, Gezin en Zeden, verslag van het eerste leeratelier*, Utrecht: KSI, Hogeschool Utrecht 2016a; S. Dijkstra, L. Krechtig & A. Menger, *Leerateliers Verdiepingsomgeving ZSM Jeugd, Gezin en Zeden, verslag van het tweede leeratelier*, Utrecht: KSI, Hogeschool Utrecht 2016b; S. Dijkstra, L. Krechtig & A. Menger, *Leerateliers Verdiepingsomgeving ZSM Jeugd, Gezin en Zeden, verslag van het derde leeratelier*, Utrecht: KSI, Hogeschool Utrecht 2017a.

7 S. Dijkstra, L. Krechtig & A. Menger, *Leerateliers Verdiepingsomgeving ZSM Jeugd, Gezin en Zeden, verslag van het derde leeratelier*, Utrecht: KSI, Hogeschool Utrecht 2017b.

8 L. Krechtig e.a., 'Zo samen mogelijk naar een gerichte en effectieve aanpak van crimineel gedrag. Een actieonderzoek bij de werkplaatsen ZSM in Midden- en Noord-Nederland. Eindrapportage', in: Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI), *Werken in een gedwongen kader*, Utrecht: KSI, Hogeschool Utrecht: Utrecht; E. de Jonge & L. Krechtig, 'Reclasseringswerk als waarde(n)vol werk', in: A. Menger, L. Krechtig & J. Bosker, *Werken in gedwongen kader*, Amsterdam: SWP 2014, p. 29-40.

9 Zie noot 3.

10 De casussen in dit artikel zijn alle ontleend aan het derde leeratelier in Utrecht, dat vanuit ZSM vooral huiselijk-geweldzaken inbracht.

over het verder ondersteunen en inbedden van deze vorm van *Good Work*, werk dat goed is en goed doet en tot goed professioneel handelen leidt.¹¹

2 Context en achtergrond van betekenisvol werk

De leerateliers ontstonden vanuit de behoefte¹² een leerinterventie te scheppen waarin ZSM-professionals de ruimte krijgen om te werken vanuit de bedoeling.¹³ Het gaat hier om het werken vanuit kernwaarden en principes zoals aandacht voor acute en structurele veiligheid, het versterken van de veerkracht van slachtoffers en kwetsbare verdachten, meer met dan over mensen spreken, contextgericht werken en minder strak protocol- en regelgestuurd. Inspiratiebron in dit door waarden gedreven contextgerichte werken is de publicatie van Wouter Hart, *Verdraaide organisaties. Terug naar de bedoeling*,¹⁴ dat een fundamentele kanteling van het professionele werk beoogt. Werk waarin er oog is voor vertrouwen en kansen door aan te sluiten bij de leefwereld van alle betrokkenen in plaats van de systeemwereld, en waarin er scherpe en op waarden gebaseerde keuzes worden gemaakt. De leerateliers waren bedoeld om gezamenlijk te doen wat nodig is en een integrale koers te varen. Om zorg en veiligheid dichterbij elkaar te brengen werden de vaste ZSM-partners aangevuld met een medewerker van Halt, die veel inhoudelijke dossierkennis heeft van het begeleiden bij jeugddelinquentie, en met medewerking van Veilig Thuis als de organisatie die sinds 2015 de meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling ontvangt en onderzoekt.

De landelijke ketenwerkgroep Contextgericht werken (2.0)¹⁵ die de leerateliers voorbereidde, omschreef een betekenisvolle interventie als 'een interventie waarbij professionals uit de strafrechtsketen samen recht doen aan de belangen van verdachten, slachtoffer en samenleving'.¹⁶ Waarde toevoegen aan de zaak is cruciaal bij betekenisvol handelen. Deze omschrijving van betekenisvol handelen van het programma JGZ sluit aan bij de definitie van een professional, zoals het lectoraat 'Werken in een justitieel kader' deze hanteert: een professional realiseert waarden in een complexe situatie.¹⁷

Vooraf zijn er door de voorbereidingsgroepen voor elk van de drie leerateliers leidende principes ontwikkeld die het waardegedreven en gemeenschappelijk werken in de uitvoering richting en vorm geven. De kern van deze leidende principes worden weergegeven in het volgende blok:

11 M. Ruijters, *Leren in verandering. Over lerende organisaties, professionele teams en goed werk* (oratie), Amsterdam: Vrije Universiteit 2017; S. Dijkstra & N. van Dartel, *Verborgene schatten. Wat goede professionals doen en cliënten ervaren bij de aanpak van geweld*, Amsterdam: SWP 2012.

12 Zie noot 3.

13 Een vergelijkbare beweging deed zich voor in de reclassering met het project 'Ruim Baan', zie K. Lünemann e.a., *Ruim Baan voor betekenisvol reclasseren. Van systeemgestuurd naar inhoudgestuurd*, Utrecht: HU/ Kenniscentrum Sociale Innovatie/Verwey-Jonker Instituut 2017.

14 W. Hart, *Verdraaide organisaties. Terug naar de bedoeling*, Vakmedianet 2012.

15 Werkplan ketenwerkgroep Contextgericht werken, concept 2.0, maart 2015.

16 V. Drost & E. van Veenen, *Verslag startbijeenkomst ZSM & JGZ*, 17 november 2015.

17 E. de Jonge, *Beelden van de professional*, Eburon 2014.

Leidende principes leerateliers¹⁸

- 1 We kennen de wensen en behoeften van het slachtoffer, betrokkenen en de verdachte.
- 2 We doen wat nodig is voor een betekenisvolle interventie voor slachtoffers, verdachten en de omgeving en vergroten de veiligheid en de veerkracht.
- 3 We kennen en delen informatie over de context.¹⁹
- 4 We werken samen om achterliggende problemen te signaleren.
- 5 We gaan in gesprek met het slachtoffer, de verdachte en professionals.

Tijdens het experiment met de leerateliers bleek dat de drie volgende leidende principes het meest zijn toegepast en door de deelnemers het belangrijkste werden gevonden: het delen van specifieke contextinformatie tussen de kernpartners, het vergroten van de veiligheid en veerkracht van kwetsbare verdachten, slachtoffers en betrokkenen, en het praten mét betrokkenen in plaats van over hen (principes 2, 3 en 5).

Belangrijk in de leerateliers is het toevoegen van vakinhoudelijke waarde door het gemeenschappelijk verdiepen van zaken die meer aandacht vragen, onduidelijk of ernstig zijn en niet binnen de termijn van zes uur kunnen worden afgehandeld. In onze beschrijving²⁰ verdeelden we het concept ‘verdiepen’ in drie cruciale op elkaar volgende stappen:

1 Meer contextinformatie verzamelen

Naast de basisinformatie vanuit systemen van de deelnemende organisaties over de verdachte en het slachtoffer wordt er informatie verzameld over het gezin en het bijbehorende systeem. De professionals spreken persoonlijk met betrokkenen en ze bellen zowel professionals als betrokkenen. Bijvoorbeeld: leerplicht, gezinsmanager, sociale wijkteams/jeugdteams, wijkagent, jeugdagent, school, (pleeg)ouders, jongeren zelf.

2 Gezamenlijk duiden

Het gaat hier om het vormen van een beeld van wat er nodig is. Door de aanwezigheid van alle ketenpartners zijn er verschillende perspectieven op de zaak; de veiligheid en veerkracht van verschillende betrokkenen kunnen in het geding zijn.

18 Leidende principes zijn de laatste jaren in veel professionele organisaties in ontwikkeling. Ze houden soms ook verband met zogeheten klantbeloftes. Zo werken de Utrechtse buurtteams en de gemeente Utrecht met leidende principes, en gebruikt een school voor voortgezet onderwijs (HNL, Bilthoven) de volgende inclusieve principes: 1. We verwelkomen iedereen in zijn eigenheid; 2. We noemen op wat goed is; 3. We hebben een onderzoekende houding; 4. We erkennen de meerwaarde van samenwerking.

19 Privacyoverwegingen werden gedurende de periode van het experiment met de leerateliers opgeschort en landelijk werd er gewerkt aan het omgaan met privacy.

20 Zie noot 2.

Vanuit de verschillende professies wordt geanalyseerd wat de belangrijke achterliggende problemen zijn en waar aanknopingspunten voor verandering liggen. Er zijn korte lijnen tussen de deelnemers van het leeratelier, er groeit zicht op elkaars mogelijkheden, de professionals dagen elkaar soms uit en begrijpen elkaar perspectieven beter.

3 Een evenwichtig besluit nemen over een passende interventie

Wat is nodig? Wat kan daarvoor worden ingezet? In de aandacht voor de afstemming tussen straf en zorg: welke strafrechtelijke afdoening kan dat wat nodig is ondersteunen of versterken? Als er al veel zorg is ingezet, wordt met de coördinerende partij overlegd: er is een nieuw strafbaar feit, hoe kan een strafrechtelijke reactie het zorgtraject versterken? Wat valt er te leren uit wat er gedaan is? Als er geen zorgtraject loopt, maar er zijn bij het leeratelier wel veel zorgen, kan een van de partners een rol spelen in toeleiden naar passende zorg.

Middelveld en Rauh²¹ onderzochten aan de hand van tien casussen en de besluitvorming in 44 casussen uit het leeratelier in Haarlem wat de impact van het verdiepen was op de kwaliteit van de interventie. Zij stellen vast dat straf en zorg hand in hand gaan en dat in negen van de tien bestudeerde casussen dit heeft geleid tot andere interventies. Soms is er een zwaardere straf gekozen, soms is er aanvullende hulp georganiseerd of raadsonderzoek ingezet. Verder heeft het verdiepen geleid tot meer interne en externe afstemming en er is meer collectief inzicht ontstaan in de verschillende perspectieven.

3 Randvoorwaarden van betekenisvol werk

Om de ambitie van betekenisvol interveniëren waar te maken dient naast specifieke vakinhoudelijke kennis wel aan een aantal randvoorwaarden te worden voldaan.²²

Allereerst is er *ruimte en tijd nodig voor professionals* om in een lerende omgeving elkaar feedback te geven én vooral om het gesprek met elkaar te voeren over wat we in een casus willen bereiken en wat hiervoor nodig is.

Ten tweede is *commitment van alle betrokken organisaties op alle niveaus* nodig om te participeren in de leerateliers, inclusief het commitment en akkoord op de consequenties hiervan. Professionals zullen op een andere manier een deel van hun werkzaamheden uitvoeren, werkzaamheden in tijd verplaatsen en/of op een andere manier samenwerken.

Ten derde is een mindset van professionals vereist die gericht is op de vragen: Wat willen we bereiken in een casus? Wat is een passende reactie? Wat is daarvoor nodig? Dit vraagt om een open houding, improvisatievermogen, denken in mogelijkheden, durf, lef en nieuwsgierigheid van professionals.

Ten vierde wordt *eigenaarschap en regie* gevraagd. Op het moment dat contextinformatie wordt verzameld en de casus niet binnen zes uur wordt afgedaan, is het

21 M. Middelveld & R. Rauh, *Resultaten effectmeting ZSM leeratelier. Wat is het effect van verdiepen op de kwaliteit van de interventie?*, Haarlem: ZSM- Noord-Holland 2017.

22 Zie noot 2.

belangrijk dat iemand zich verantwoordelijk voelt voor de casus tot het moment dat de beslissing ten aanzien van een passende reactie is gegeven.

Ten vijfde is er geen sturing nodig op output (gerealiseerde productie), maar *sturing op outcome* (wat er toe doet) om perverse prikkels te voorkomen.

Ten zesde vraagt het *sturing en stimulering van de medewerkers door de leidinggevende* om in het leeratelier volgens de bedoeling te werken.

De randvoorwaarden vormen naast vakinhoudelijk maatwerk noodzakelijke pijlers op de weg van verandering. De relevantie van deze randvoorwaarden in combinatie met gemeenschappelijk werken aan vakinhoudelijke verdieping komt terug in de bespreking van de drie casussen in dit artikel die alle drie tijdens de leerateliers zijn behandeld.

4 Casus 1: Door-agenderen partnergeweld en voorwaardelijk sepot

Deze casus komt binnen vanwege aangifte van een vrouw van zware mishandeling door haar man. Zij hebben samen drie kinderen van 5 jaar, 3 jaar en 7 maanden oud. De vrouw geeft aan dat er sprake is van langdurig geweld: zij is meerdere malen bedreigd en mishandeld en heeft de politie niet eerder ingeschakeld. Zij vermoedde dat haar man een vriendin had, confronteerde hem daarmee en in de ruzie die daarop volgde greep hij haar bij de keel. Hij verliet het huis, zij belde haar vader, die de volgende morgen contact opnam met de politie. Zij vertelt dat de huisarts interne kneuzingen heeft vastgesteld. De officier van justitie besluit verlenging tot een termijnzaak, omdat er wordt gewacht op de medische verklaring van het letsel van mevrouw. SHN heeft contact met mevrouw. Zij zegt zelf geen hulp te willen, ze wil geen relatie meer, maar nog wel contact met hem over de kinderen. Zij heeft nieuwe sloten laten plaatsen. Het leeratelier besluit tot verdiepen, omdat er niet genoeg zicht is op de veiligheid van mevrouw en de kinderen.

Veilig Thuis (VT) geeft aan recent twee meldingen te hebben gehad, helaas is niet meer duidelijk van wie. VT heeft de zaak doorgezet naar Samen Veilig (SAVE), die zich als jeugdbescherming richt op de veiligheid. SAVE wordt uitgenodigd bij het leeratelier, maar geeft er de voorkeur aan om via VT te communiceren.

Met de man wordt gesproken door de reclassering. Hij erkent dat het moeilijk is om met hem te leven omdat hij veteraan is en aan een posttraumatische stressstoornis (PTSS) lijdt. Maar hij ontkent fysiek geweld te hebben gebruikt. Hij vertelt ook dat hij intussen weer thuis woont. Hij had inderdaad een vriendin, maar 'gaat nu volledig voor de relatie met zijn echtgenote'. Hij zegt dat zijn vrouw spijt heeft van de aangifte.

De zorgen om de vrouw en kinderen blijven; het leeratelier wil graag informatie over de aanpak, via VT of SAVE. SAVE is zeer terughoudend met het geven van informatie, maar geeft wel aan dat druk vanuit justitie niet nodig is.

De reclassering spreekt opnieuw met meneer. Hij zegt andere medicatie te hebben, en vertelt dat er zowel relatietherapie als traumatherapie is opgestart.

SHN kan mevrouw niet meer bereiken.

De zaak wordt herhaaldelijk door-geagendeerd, opnieuw op de agenda geplaatst, voordat het leeratelier besluit tot een voorwaardelijk sepot (voorwaarde: beiden accepteren hulpverlening), met een proeftijd van een jaar.

De zorg om de veiligheid van mevrouw en de kinderen is niet helemaal weg. Er wordt besloten te vertrouwen op de aanpak van SAVE, hoewel het feit dat daar zeer weinig informatie over komt wel moeilijk wordt gevonden.

Reflectie onderzoeker: opmerkelijk is het snel wisselende beeld van de relatie en het ernstige en langdurige geweld. Heeft de officier van justitie een huisverbod of een aanwijzing overwogen? Mevrouw doet eerst aangifte en wil de relatie beëindigen vanwege de ernstige mishandeling. Een volgende momentopname is dat meneer weer thuis woont, terwijl onduidelijk is wat de veiligheid van mevrouw en de kinderen garandeert. Er is verder weinig contact met mevrouw, ook SHN kan haar niet bereiken. Vermijdt zij contact en zo ja, op welke grond? Er zijn drie jonge kinderen in het spel, onder wie een kwetsbare baby. De man heeft oorlogservaringen, onduidelijk is welke behandeling hij precies ontvangt voor zijn agressie. Er wordt in deze casus niet gewerkt volgens de volgorde van gefaseerde ketensamenwerking waarbij men eerst aandacht schenkt aan de veiligheid, dan aan risicogestuurde zorg en zich daarna buigt over herstel, een notitie die de onderzoekers bij het leeratelier inbrengen.²³ Door-agenderen levert weinig nieuwe informatie op en de partner bij wie de veiligheid en bescherming zijn belegd, SAVE, neemt niet deel aan het leeratelier en geeft mondjesmaat informatie. Veilig Thuis is in deze casus de verbindende schakel met het lokale veld.

5 Versterken kennispositie en professionaliteit door patronen leren zien

Welke vakkennis en competenties hebben de professionals nodig? In de overkoepelende reflectie²⁴ op de drie leerateliers zijn negen thema's geselecteerd die betrekking hebben op het versterken van de kennispositie en professionaliteit, het leren van verdiepen, het omgaan en voorkomen van hermelding en recidive, de wijze waarop de professionals hun handelingsrepertoire kunnen versterken bij betekenisvol werk, en de inbedding van het werk in de reguliere praktijk van ZSM. Op deze plaats staan we vooral stil bij het verstevigen van de kennispositie en de professionaliteit. Het leren zien van patronen in de casuïstiek is een belangrijke bron voor de groei van professionele vakkennis en kan leiden tot nieuwe inzichten in een passender interventiestrategie bij het gemeenschappelijk verdiepen. Uit alle leerateliers bleek dat het specifiek zoeken naar contextgerichte informatie als een van de onderdelen van verdiepen het beste uit de verf kwam, maar dat het gezamenlijk vaststellen van een doel en het maken van gezamenlijke afwegingen voor een interventiestrategie meer oefening en aandacht vergden. Soms waren professionals aan het begin van het leeratelier timide en ongeschoold in

23 L. Vogtländer & S. van Arum, *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis*, Den Haag: VNG 2016; zie https://vng.nl/files/vng/201605_visiedocument_gefaseerde_ketensamenwerkingvogtlander_van_arum_0.pdf.

24 Zie noot 3.

het stellen van verdiepende vragen, en soms hadden zij ook te weinig inhoudelijke up-to-date vakkennis tot hun beschikking om geweldspatronen te zien in incidenten, en processen-verbaal werden vaak in het reguliere werk uit tijdsdruk niet gelezen. De zes patronen die wij als onderzoekers waarnamen waarin geweld een rol speelt, zijn:

- 1 Aandacht voor combinatieproblematiek (bijvoorbeeld verslaving en geweld) en belastende gezinsomstandigheden.
- 2 Het herkennen van oude bekenden in het systeem die om recidive en hermelding van geweld te voorkomen extra professionele inspanning vragen.
- 3 Herkennen van eenzijdig of tweezijdig geweldspatroon en zogenoemde dwingende controle met grote machtsongelijkheid bij (ex)partners.
- 4 Alert zijn op andere vormen van huiselijk geweld naast kindermishandeling, zoals (ex-)partnergeweld en geweld gericht van kind op ouder.
- 5 Afwachten met ingrijpen totdat de zaak (het geweld) ernstiger wordt in plaats van proactief te zijn aan de voorkant van het probleem.
- 6 Als professional bezig zijn met een deelaspect van het probleem zonder verbinding met andere professionals en de gehele zaak, waardoor het duurzaam stoppen van het geweld niet lukt en er geen andere aanpak tot stand komt. De professionele noodzaak om in en over casussen heen (gewelds)patronen te zien, blijkt ook uit de tweede casus.

6 Casus 2: Moeder mishandelt dochter en ontvangt Spaanse sepotbrief

Een minderjarig meisje van 17 verklaart dat zij mishandeld is door haar alleenstaande moeder. De vrouw wordt 's avonds aangehouden en naar het arrestantencomplex van de politie in Utrecht overgebracht. De minderjarige dochter is nu alleen thuis, samen met haar 12-jarige broertje. Moeder is van Spaanse afkomst. Uit de aangifte blijkt dat moeder haar dochter aan de haren heeft getrokken, geslagen, gestompt en geschopt. De verbalisant geeft aan dat er diverse verwondingen te zien zijn. De dochter vertelt dat ze al jaren geslagen wordt en dat de mishandeling steeds heftiger wordt. Haar broertje wordt in mindere mate geslagen. De zaak komt bij het leeratelier omdat er zorg is over het al langer spelende geweld. De Raad voor de Kinderbescherming neemt contact op met Veilig Thuis (VT). Daar is het gezin niet bekend. VT gaat vanuit de crisisdienst de dochter benaderen en bekijken waar zij en haar broer voorlopig kunnen worden ondergebracht.

De zaak wordt bij het leeratelier voor een volgende bijeenkomst opnieuw op de agenda geplaatst (door-geagendeerd) om na te gaan wat er vanuit VT wordt uitgezet.

De reclassering spreekt tussentijds met mevrouw. Zij hebben de indruk dat mevrouw problemen heeft met haar emotieregulatie en melden een geschiedenis van huiselijk geweld (zowel in haar jeugd als in haar relatie met de vader van de kinderen). Mevrouw wil graag hulp bij het opvoeden van haar dochter. De reclasseringswerker schat in dat mevrouw bij het aanspreken op haar gedrag in eerste instantie in de verdediging zal gaan en de schuld bij haar dochter zal leggen.

VT schakelt lokale jeugdzorgpartner Youké in, die veel lijnen uitzet: toewerken naar begeleid wonen voor de dochter, opvoedingsondersteuning voor mevrouw. De veiligheid van beide kinderen wordt door school en Youké scherp in het oog gehouden, waarbij opgemerkt wordt dat het nu goed lijkt te gaan met hen.

Youké zoekt in het netwerk van mevrouw een vrijwilliger die ondersteuning kan bieden. Youké schat in dat dwang contraproductief zal werken. Dit sluit aan bij de inschatting van de reclassering.

VT spreekt ook de vader, die geregeld contact heeft met zijn dochter, minder met zijn zoon, en een ‘moeizaam contact’ met moeder. Hij denkt dat de problemen tussen moeder en dochter op dit moment wel uitvergroet zijn. Hij ondersteunt het traject richting begeleid wonen voor zijn dochter.

Bij de tweede bespreking in het leeratelier is er vertrouwen in de aanpak. De inschatting van Youké dat dwang niet zal helpen, leidt ertoe dat de zaak wordt afgedaan met een voorwaardelijk sepot. Besloten wordt om het zo te formuleren dat het sepot een ‘beloning’ is voor de bereidheid van mevrouw om mee te werken met vrijwillige hulpverlening. Er wordt een persoonlijke sepotbrief geschreven en in het Spaans vertaald.

Reflectie onderzoeker: uit deze casus van opnieuw ernstige en langdurige mishandeling van een dochter door haar alleenstaande moeder blijkt de toegevoegde waarde van samenwerking. Deze blijkt uit de gezamenlijke analyse en inzet van professionals op de juiste mix van zorg en straf, waardoor een creatieve en mogelijk doeltreffende interventie ontstaat die tot uitdrukking komt in een hulpverleningsstrategie en een sepotbrief in het Spaans. Ook in deze casus is er sprake van een al langer durend (intergenerationeel) patroon van geweld in het gezin van herkomst van mevrouw, herhaald in de (ex-)partnerrelatie en in de mishandeling van de eigen kinderen. In het geweldspatroon met de ex-partner blijft onduidelijk wie wat deed bij wie en wat daarvan de impact was.²⁵ Was het geweld eenzijdig of tweezijdig? Is er hulp geboden en aangifte gedaan? Het is onduidelijk of en, zo ja, wat voorgaande interventies hebben opgeleverd. Ook blijft de rol van de vader als opvoeder en ex-partner onderbelicht. In deze zaak komt inhoudelijk niet boven tafel waarom alle gezinsleden vanwege de (voor)geschiedenis van geweld niet eerder door professionals zijn herkend als oude bekenden. Tot slot valt op dat in deze casus niet naar voren komt of er met de dochter en ook de zoon is gesproken over de situatie. Het blijft onduidelijk hoe de jongeren zijn betrokken bij de afdoening, het plan van aanpak en het idee van toewerken naar begeleid wonen.

7 Vaardigheden aanscherpen: spelen met tijd en capaciteit

Uit de leeropbrengsten van de leerateliers blijkt dat het voor de professionals een uitdaging is om van het geleerde in het leeratelier te komen tot een nieuwe attitude. De professionals voelen zich daartoe wel aangespoord, vooral ook omdat zij de voldoening proefden van hun inspanning om *goed werk* te leveren, werk dat,

25 M. van Dorp, ‘Patronen zien in plaats van incidenten’ (interview Sietske Dijkstra), *Jeugd en Co* 2016, oktober, p. 16-20.

zoals Harry Kunneman in zijn werk over normatieve professionalisering²⁶ stelt, deugt en deugd doet. Het vraagt om normatieve en relationele competenties van professionals, in verbinding met betrokkenen en met het vermogen om door te vragen en de tijd te nemen die nodig is. Belangrijk daarbij is om ‘buikpijn’ van professionals, een opmerkelijk verschil tussen de kale feiten en een ongrijpbaar gevoel of juist ongerustheid over de ernstige feiten niet weg te werken, maar juist te articuleren. Dit vraagt om een lerende attitude, om ruimte scheppen voor creatieve interventies waarin straf en zorg elkaar versterken en om voldoende randvoorwaarden. Een van de manieren waarop dit gezamenlijk afgestemde handelen kracht kreeg, was door te spelen met tijd. Juist door bij geselecteerde zaken bewust af te wijken van het strakke tijdsframe van het standaardprotocol van ZSM. De rust nemen om alert en met aandacht zaken door te nemen of juist de tijd soms durven inkorten. Bij de factor tijd gaat het om een inschatting van zowel het korte- als het langetermijnperspectief, om de werking en betekenis van tijd en soms ook om de gevoelde tijdsdruk om een zaak nu en efficiënt af te handelen. Tijd kan beter benut worden door een gunstig tijt te scheppen voor het op gang brengen van hulp, om een doorbraak te bereiken of om vorderingen te maken waardoor dit samenhangt met de vereiste volgorde in visiegestuurde gefaseerde ketensamenwerking.²⁷ In de leerateliers namen we drie bewegingen waar die leiden tot een diepere leercurve, samen te vatten met versnellen, vertragen en intensiveren, al naar gelang de situatie dat naar inschatting van de gezamenlijke groep professionals vereist. Soms is dat dus snel ingrijpen of meer inspanning plegen, maar soms betekent dit ook bewust uitstel. Spelen met tijd (en capaciteit) kan later in het proces een enorme tijdwinst opleveren en helpen om de normatieve en relationele competenties goed vorm te geven. Het spelen met deze factor tijd sluit theoretisch aan op het werk van Kahneman,²⁸ een econoom die met zijn uiteenzetting van *thinking fast and thinking slow* aangeeft hoe crisiswerkers vaak opgesloten raken in een mindset van snel beslissen met een kortetermijnperspectief. Ze laten een verminderd vermogen zien tot reflectie en ongeduld bij vertraging, terwijl dit juist noodzakelijk kan zijn om het leerproces te intensiveren en nieuwe wegen of een doorbraak te vinden. Aandacht voor het perspectief op langere termijn blijft daardoor grotendeels onbenut. De interventie gebaseerd op de Wet tijdelijk huisverbod, op basis waarvan een pleger van geweld minimaal tien en maximaal achttien zijn of haar woning niet in mag, speelt eigenlijk ook met tijd. Het schept een momentum waarin de partners van elkaar gescheiden zijn en een time-out in het geweld mogelijk wordt. Deze adempauze leidt juist tot meer druk op verandering door een passende interventie. Maar ook daar is er pas sprake van succes als het geweld duurzaam wordt gestopt, en dat vergt zeker bij chronisch geweld een langdurige inspanning en kordaat ingrijpen. Dat het aangrijpen van dit momentum cruciaal is, blijkt ook uit de volgende casus.

26 H. Kunneman, *Amor complexitas. Bouwstenen voor een kritisch humanisme, deel 2*, Amsterdam: SWP 2017.

27 Zie noot 23.

28 D. Kahneman, *Thinking, fast and slow*, London/New York/Toronto: Penguin/Allen Lane 2011.

8 Casus 3: Zoon mishandelt moeder: voorwaardelijk sepot met proeftijd

Een anderhalf jaar geleden gescheiden vrouw²⁹ doet aangifte van mishandeling door haar 16-jarige zoon. De ouders hebben naast de verdachte zoon nog een dochter van 19 en een zoon van 6. Volgens mevrouw accepteert haar mishandelende zoon nog steeds niet dat zijn ouders gescheiden³⁰ zijn en neemt hij de vaderrol over sinds het vertrek van zijn vader. Verdachte scheldt mevrouw regelmatig uit en slaat haar. Een tijdje geleden kwam mevrouw vanwege verwondingen in het ziekenhuis terecht. Dit keer heeft de zoon haar hard geduwd en de zoon van 6 heeft een filmpje gemaakt dat zijn broer zijn moeder mishandelt. De zaak gaat naar het leeratelier omdat er zorgen zijn over de kinderen; ook moeder geeft aan zich daar zorgen over te maken. Bij de politie is het gezin sinds 2012 bekend omdat vader moeder mishandelde. Er waren verschillende hulpverleners betrokken bij de zaak. SHN spreekt moeder. Zij zegt last te hebben van fysieke en psychische gevolgen. Zij verklaart dat ze aangifte deed omdat zij wil dat haar zoon ‘zijn lesje’ leert, ze wil vooral dat hij wordt geholpen. In een latere fase zegt zij dat ze de aangifte wil intrekken.

Het gezin is bekend bij het Veiligheidshuis. De acute onveiligheid is weg, want de zoon verblijft een paar weken bij kennissen. Er is een traject uitgezet bij de Waag en er komt een systemische aanpak.

VT heeft de melding doorgezet naar het buurtteam; informatie kan pas door worden gegeven na toestemming van de moeder. De zaak wordt een aantal keren opnieuw op de agenda geplaatst om te kunnen volgen.

Het buurtteam geeft aan dat er voor de zoon hulpverlening gaat komen van de Waag, maar die moet nog wel worden opgestart. Ook komt er voor het gezin systemische hulpverlening. Als het vanwege de ernst van de zaak nodig is, zal het buurtteam opschalen naar SAVE. Het buurtteam heeft al een aantal keren een consultatief contact gehad met SAVE.

Er wordt besloten tot een voorwaardelijk sepot met een proeftijd van twee jaar.

Reflectie onderzoeker: het is onduidelijk welke hulp de moeder die slachtoffer is precies ontvangt. Mishandeling van een ouder door een kind is een verborgen probleem. Volgens politieregistraties doet zich dit in ongeveer 11% van 95.000 meldingen voor. Ouders schamen zich vaak en zwijgen lang. Wijst de ingetrokken aangifte hierop, is het de angst van de moeder voor de gevolgen of juist een strategie om hulp voor haar zoon te krijgen en hem te begrenzen? Vooral het patroon

29 S. Dijkstra, ‘Actieagenda voor complexe scheiding: betere analyses, normstelling bij beschadigend gedrag en passende hulp’, in: Kenniscentrum Sociale Innovatie, *Sociale innovatie in beeld. Kansen en uitdagingen* (E-bundel), Utrecht: Hogeschool Utrecht 2016, p. 138-149.

30 Er is hier sprake van een zich herhalend geweldspatroon. Het feit dat partnermishandeling vooraf kan gaan aan een scheiding en/of er uit voort kan vloeien, wordt te weinig onderkend. Dijkstra (2016) bespreekt in een artikel gebaseerd op literatuuronderzoek en een focusgroep onder vrouwen die mishandeld zijn door hun (ex-)partner het feit dat de vrouwen zich onbeschermde en weerloos voelden en niet het idee hadden dat zij geholpen werden door professionals. Geweld, scheiding en ex-partnergeweld verdient een actieagenda. De noodzaak tot een agenda voor actie stelt ook Rouvoet voor in een recent rapport over scheidingen en de implicaties voor kinderen: A. Rouvoet, *Scheiden en de kinderen dan? Een agenda voor actie*, Den Haag 2018.

van een zoon die zijn moeder mishandelt komt relatief veel voor. Ook in dit geval was de politie al eerder betrokken en de reactie van de 6-jarige filmende zoon wijst eveneens op langdurige mishandeling. Dit langdurige geweldspatroon ook in de vorige generatie wordt bevestigd in het feit dat de vader in de relatie de moeder mishandelde. De kinderen zijn daar waarschijnlijk getuige van geweest, zo ook de verdachte zoon die zich mogelijk met zijn agressieve vader identificeerde. Welke rol de vader zowel voor als na de scheiding precies speelt wordt niet duidelijk; de kinderen verblijven kennelijk bij de moeder. Frappant is de dubbele betekenis van de zin dat de zoon de rol van de vader in huis overneemt; aangezien zijn vader ook mishandelend was kan hij dit gedrag zijn gaan kopiëren. Hoe is de mishandelende zoon tot zijn gedrag gekomen en welke ondersteuning heeft hij, evenals zijn broertje en zus, gemist? Ook daarom is een systeemaanpak hier relevant; alle gezinsleden hebben hulp nodig. Niet helemaal duidelijk is of de Waag de vinger aan de pols houdt wat betreft het verblijf van de 16-jarige zoon bij kennissen. Opmerkelijk is verder dat er na de acute onveiligheid niets wordt gedaan voor de andere kinderen in het gezin. Ook is niet duidelijk welke hulp en ondersteuning de moeder ontvangt. SAVE is in ieder geval wel betrokken in verband met de veiligheid en dat geldt hier ook zeker voor alle gezinsleden, inclusief de veiligheid van de moeder.

9 Reflectie op huiselijk-geweldzaken

In de leerateliers is een diversiteit aan huiselijk-geweldzaken behandeld. Het ging daarbij soms om geweld dat een ouder op een kind richt of om een kind dat een ouder geweld aandoet, maar in de meeste gevallen hadden de zaken betrekking op langdurig partner- of ex-partnergeweld en soms ook op een intergenerationeel patroon van geweld. Vaak waren er (jonge) kinderen aanwezig en was VT betrokken vanwege een zorgmelding. Het is in dergelijke situaties cruciaal om vanuit de beide partners en mogelijk ook de kinderen precies uit te vragen ‘wie wat deed bij wie en wat daarvan het effect was’. Daardoor worden de dynamiek en de context van de relatie verhelderd. Het verscherpt bovendien het zicht op hoe het geweld bij dit paar werkt en geeft inzicht in de ernst en de duur van het geweld en de context van de relatie. Het helpt om specifieke duiding te geven. Wat betekent het wanneer er een aangifte wordt gedaan die later door de aangever weer wordt ingetrokken, of dat partners zeggen dat er niets meer aan de hand is na eerdere mishandeling? Is hier sprake van dwingende controle? Wordt hulp vermeden? Ondersteunend naast de eerdergenoemde notitie over gefaseerde ketensamenwerking³¹ is ook de aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling waarin het OM³² een kader en regels schept voor de strafrechtelijke aanpak. Ook het OM merkt in de aanwijzing op dat er sprake is van verschillende soorten geweld en dringt aan op ambtshalve opsporing en vervolging met het doel direct en duurzame veiligheid te kunnen bieden. Bij het inschatten van gevaar in de nabije toe-

31 De vraag hoe je deze landelijk onderschreven visiegestuurde gefaseerde ketensamenwerking vormgeeft in de praktijk is nog een grote kwestie; zie noot 23.

32 Openbaar Ministerie, Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling (2016A003), mei 2016.

komst kunnen instrumenten als de B-Safer en gestructureerde besluitvorming in de vorm van een risicotaxatie-instrument, stappenplan, protocol of beslisboom helpen.³³ Soms is er een duidelijke pleger en is er zoals bij *intimate terror* sprake van een groot machtsverschil, maar in andere zaken van tweezijdig geweld lopen slachtoffer- en plegerschap meer door elkaar. De uitwerking van veiligheid voor alle betrokkenen in een veiligheidsplan wordt met de inschatting van de ernst in triage door Veilig Thuis in een opgeschaalde vorm belegd bij de jeugdbescherming zoals SAVE, en in afgeschaalde minder ernstige vorm bij de sociale wijkteams of het CJG. Veilig Thuis is in deze ZSM-zaken een belangrijke verbindende schakel met het lokale veld.

De Raad voor de Kinderbescherming heeft zich actief beziggehouden met het perspectief van de groep 0- tot 18-jarigen in de casuïstiek en vond dit een verruiming van zijn reguliere werk bij ZSM wanneer men alleen naar verdachte 12-plussers kijkt. De Raad voor de Kinderbescherming sprak uit deze verruiming te willen vasthouden. In een aantal gevallen spraken de betrokkenen geen of beperkt Nederlands en is er ingezet op tolken of vertaling van documentatie in de moedertaal om beter aan te kunnen sluiten. Er bleek verder sprake te zijn van overlap oftewel samenloop in achterliggende problemen tussen huiselijk-geweldzaken en een aantal jeugd-delinquentiezaken. Uit jeugdzaken bleek er vaak sprake van multiproblematiek: belastende en onveilige gezinsachtergronden en soms ook huiselijk geweld, problemen van de ouders, het ontbreken van een vaste verblijfplaats of een verslaving, een psychiatrisch probleem of een verstandelijke beperking.

Inzicht uit het experiment met de leerateliers is dat collectief leren van professionals de potentie heeft om het aantal hermeldingen van huiselijk geweld en jeugd-delinquentie terug te dringen. Dat vraagt wel een gedeelde inhoudelijke visie op gefaseerde ketensamenwerking, waarin je eerst werkt aan veiligheid, dan risicogestuurde zorg en vervolgens herstel, zoals Vogtlander en Van Arum³⁴ in hun notitie beschreven. Willen we bij het stoppen van de intergenerationele aanpak van huiselijk geweld streven naar duurzame veiligheid, dan zijn extra inspanningen nodig, zoals is betoogd door Steketee, Dijkstra en Lünemann³⁵:

‘Om het geweld daadwerkelijk te stoppen moet het aangepakt worden en de aanpak is afhankelijk van de patronen die aan het geweld ten grondslag liggen. We onderkennen intergenerationele patronen van geweld te weinig en hebben onvoldoende inzicht in de mechanismen die daartoe bijdragen. Daarmee bieden we te vaak hulp die niet helpt. Er is een paradigmaswitch nodig waarin we breder, dieper en verder kijken. Het duurzaam stoppen van geweld vereist een grote, specifieke en langdurige inspanning. Onze aanpak is door-

33 J. Bosker, *Linking theory and practice in probation, structured decision support for case management plans* (academisch proefschrift), 2015, te downloaden via www.research.hu.nl/.../publicatie%20ksi%202015%20bosker%202015%20%20linking.

34 Zie noot 13.

35 M. Steketee, S. Dijkstra. & K. Lünemann, ‘Doorbreken van patronen. Intergenerationele overdracht van geweld’, *Jaarboek Kindermishandeling, Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken* 2017, p. 35-52.

gaans niet duurzaam, inclusief en ondersteunend genoeg. We scheren langs het probleem en pakken het geweld niet aan.’

10 Conclusie en discussie

Een eerste conclusie is dat het experiment met de leerateliers *Good Work* bevorderen, goed werk dat goed doet en leidt tot goed professioneel handelen:³⁶ door de korte lijnen, de gemeenschappelijke mindset en het persoonlijke contact sluiten de professionals beter aan op de behoeften van alle betrokkenen. De bezieling, inhoud en het vakmanschap komen daarmee terug in het werk. Zoals een deelnemer aangaf: ‘Als je met een gezin on speaking terms bent, heb je al veel gewonnen.’ De verschillende samenwerkende partners in de leerateliers kijken ieder door hun eigen professionele bril: ze hebben een verschillend beeld van de situatie en de betrokkenen. Door vanuit hun professionaliteit uit te wisselen wat ze zien, hoe ze de zaak inschatten, hun mogelijkheden en beperkingen aan te geven en te benoemen hoe en waar ze andere betrokken partners behulpzaam in zijn, kunnen inzichten groeien. Inzichten in wat men zelf kan (leren) in de eigen organisatie en wat men kan verwachten en leren van andere organisaties. Een zekere mate van professionele onzekerheid en openheid voor het (potentieel) onbekende is nodig voor *Good Work*. Het wordt daardoor ook gemakkelijker om buiten de kaders te denken en creatieve afdoeningen te doen.³⁷ Het experiment van de leerateliers heeft dan ook geleid tot meer betekenisvolle interventies waarin er sprake was van maatwerk in zorg en straf en afstemming in acties, maar dit is vermoedelijk geen duurzaam effect. Er past nog een belangrijke kanttekening bij dat betekenisvol werk in deze context geformuleerd is vanuit het perspectief van de professionals. Er is geen follow-up onderzoek gedaan naar hoe de betrokkenen de interventie hebben beleefd; heeft het voor hen een verschil gemaakt? Feedback van betrokkenen zou veel vaker een rol moeten spelen bij de inrichting en aanpassing van het werk.

De interdisciplinaire leergemeenschap heeft ten tweede het professionele repertoire versterkt, waarbij professionals over en weer van elkaar leerden. Doen wat nodig is, bleek een goede aanzet tot dialoog over waardegedreven werk waarbij de leidende principes ook lerende principes werden. Veilig Thuis bijvoorbeeld ontdekte welke mogelijkheden het strafrecht kon bieden bij zijn meldingen, terwijl omgekeerd het OM, de politie en ook reclassering leerden van de kennis en triage van Veilig Thuis en van de specifieke kennis van Halt, waarbij er soms ook een verband was tussen jeugddelinquent gedrag, alleenstaand ouderschap en belastende omstandigheden thuis. Toch zijn de leeropbrengsten fragiel, omdat zij niet of onvoldoende geborgd zijn. Er is veel te weinig geïnvesteerd in goede randvoorwaarden na de experimenteerperiode en inbedding bij ZSM bij de eerste twee leerateliers, waardoor het experiment geen continuïteit kreeg en het veelbelovende werk niet duurzaam kon worden. Na het experiment was er sprake van een dood

36 Zie noot 27.

37 Zie noot 3.

tij. Het gevaar dreigt dan *van business as usual*, waarbij professionals terugvallen in een repertoire van ‘aftikken’ die past bij het strakke tijdframe van ZSM. De verandering beklijft niet. Oude routines nemen net zo gemakkelijk weer de plaats in van nieuw verworven gedrag. Zeker wanneer er slechts enkele collega’s per organisatie betrokken zijn, is de hefboom tot verandering ook vanuit het perspectief van de werkvloer gezien te zwak.

Een derde conclusie is dat de vakinhoudelijke kennispositie van huiselijk geweld verbetering behoeft, met meer aandacht voor analyse en duiding van de feiten. Daarmee wordt bedoeld: meer vakkennis en meer verstand van partnergeweldspatronen, krachtiger leren over casussen heen, en een betere inbedding en borging van het geleerde. Vakinhoudelijke scholing is nodig, en prikkelende inhoudsdeskundigen en procesbegeleiders die uitdagen zijn nodig. De professionals zien te vaak slechts incidenten waar het in feite om patronen gaat en ze zien eerder de verdachte en de kinderen dan een volwassen slachtoffer. Het gevaar is dan aanwezig dat het leed en de mishandeling zich opstapelen, met vaak ernstige gevolgen.³⁸ Dit bleek ook uit de casuïstiek van de leerateliers. Vaak ging het om herhaald geweld van oude bekenden die met meervoudige problemen kampten. Er bleek dan al jaren een ondertoezichtstelling te zijn die weinig had uitgehaald, of er was naast het geweld sprake van een verslavingsprobleem, of er was al eerder een huisverbod uitgevaardigd dat weinig verandering in de situatie van de betrokkenen had gebracht. Uit de zaken bleek ook dat er herhaaldelijk sprake was van geweld door ex-partners, waaronder stalking en digitale bedreiging, maar dat weinig werd gedaan met tegenstrijdige verklaringen in een aangifte, terwijl deze juist om meer spitwerk en een interdisciplinaire duiding vragen.

Ten vierde heeft vooral de verbinding van Veilig Thuis met het lokale veld een meerwaarde. Dat legde bijvoorbeeld contact met jeugdzorg, jeugdbescherming, wijk- en buurtteams. Daarnaast had Veilig Thuis in deze samenwerking een belangrijke rol in het gemeenschappelijk verrijken van de contextinformatie. Door de bijdrage van Veilig Thuis en ook die van Halt met zijn inhoudelijke samenwerking en dossierkennis kreeg het betekenisvolle werk handen en voeten in de uitvoering. Uiteindelijk gaat het niet zozeer om dat wat we weten, maar ook om het besef wat we niet weten en vooral wat we kunnen doen. *Good Work* drukt zich uit in intentioneel en strategisch handelen met een menselijk gezicht in een interdisciplinaire context. Intensiveren door te verdiepen, vragen te stellen en door te vragen, en verder zo precies mogelijk uit te zoeken waarom hulp of straf voorheen geen succes hadden. Vertragen betekent juist niet te snel in de actie te schieten en te handelen, maar reflectieruimte open te houden en te zoeken naar het juiste moment van actie. Dit betekent bijvoorbeeld nog geen sepotbrief schrijven, maar de zaak aanhouden en bewust de tussentijd gebruiken door niet mee te gaan in vermijdende en sussende reacties bij geweld. Versnellen betekent ingrijpen in crisissituaties, ter plekke bellen tijdens het overleg met partners of beter nog voorkomen dat crises ontstaan door snel en vaardig te handelen zoals in de thuissituatie. Voorbeelden van dit vaardige handelen kwamen ter sprake bij de specifieke hulp aan het 17-jarige mishandelde meisje in de tweede casus, en bij de

38 Zie noot 3.

afstemming in de hulp, het daadwerkelijk opstarten en volgen van de behandeling bij de Waag aan de 16-jarige agressieve zoon in de derde zaak.

Willen we bij de aanpak van geweld de waarde van duurzame veiligheid realiseren, dan is er een voortgaande dialoog nodig over de normen van bescherming tegen geweld en de professionele inzet hierbij. Samenwerking op dit punt kan zowel de weerbaarheid van kinderen en jongeren, maar zeker ook die van volwassenen bij partner- en ex-partnergeweld versterken. Veilig is immers ook vrij van angst en voorkomen dat betrokkenen opnieuw dader en/of slachtoffer worden, dus herhaling van geweld en hermelding voorkomen. Dat gedeelde eigenaarschap voor de veiligheid van alle samenwerkingspartners ondersteunt de beoogde maatschappelijke correctie met een mix aan zorg en veiligheid. De potentie van dit interdisciplinaire, instellings- en ook domeinoverstijgende leren geeft de bedoeling inhoud en richting. *Good Work* kan daarbij de collectieve aanpak van huiselijk geweld versterken.